

Minnen från Tasia Bonnadan i Ronneby
i slutet av 1800 talet och början av 1900 talet.

Med anledning av en uppmaning av Ronneby
Posten, till allmänheten, att nedskrive gamla minne
från Tasia Bonnadan i Ronneby, i yngre tiden, så
jag så gott jag kan, berätta vad jag minns
och vad jag har hört berättas från min barndom.

Tasia Bonnadan, eller som den också kallades
Andra Brunnkalen, firades alltid vad jag minns
och hört andra berättas, tredje lördagen. Någon bestämt
datum kan således ej bestämmas, beroende på att
lördagen kommit vid olika tidpunkter i juli.

Vår för dagen kallas för Tasia Bonnadan vet jag ej
jag antar att i äldre tiden, då Ronneby församling
var mycket större än nu, (Bäckeryd med flera
platser hörde ju då till Ronneby församling,) den
befolkningen passade ju, att samtidigt som de
kallade på släkt och vänner, som dels vistades
här som brunnsgäster, och dels personligen här som
de hade affärer med, (man sålde då smör, ägg,
ned m. m. direkt till befolkningen här,) och med
anledning av lördag besökte Guds tjänsten i Ronneby
kyrka. Därigenom att många folk från landet kom
hit denna dag, och kanske en hel del bliva över
förfriskade, och därigenom lite oräddiga i sitt

sympträdande har kanske namnet Tasia Bonnadan uppkommit.

I min barndom sade man inte Tasia Bonnaden så allmänt som nu. Man sade då Andra Brunnbalen vilket lät lite finare, men skulle man säga något annat, sa man "Tasta Bonnadan".

Det firades på den tiden tre stora folksöndagar, följande och tredje Brunnbalen. Andra Brunnbalen, eller Tasta Bonnadan var alltid den största och mest besökt. Det var nog mest ungdomen som var ute och saade sig. Men även de äldre var med, och det kunde gå ganska långt till här fram på dagen, när de riktigt kommit i fästtågen.

Redan på lördagskvällen, eller tidigt på morgonen Tasia Bonnadan komma landtbefolkningen hit, antingen gående eller åkande i s. k. "lövrysar", (käskindor klä med lör och blommor) och boga in på någon köpmans gård med sina skjutsar, eller bands hästarna ute på stuggården, vilken hade sina stallbyggnader belägna nedan för Gnäckebacken, och på den platsen där nu varmbadhuset har sitt vedupplag. Man band sina hästar vad man kom åt, och man var inte så nära med var det var vilket följande lilla episod berättar; Någon ungdom jag tror från Ekariabond, som då var någon slags landtmannaskola, hade med sin skjuts begivet sig ut mot Brummen på morgonen och härt uppe vid numeraande Brumlegatan, och bundit sina hästar

i ett plank, som tillhörde en gammal båtsman kalled "Kalle Ving", som var en betsig gubbe. När han kom ut på morgonen och såg hästarna bunda i sitt plank, blev han arg och körde bort inkräkterna. Jesca gjorde sig också från platsen, men glömde i bräskan, eller av annan orsak, att spärra hästarna ordentligt för vagnen, varför när de skulle köra ned för den branta backen, hästarna inte kunde hålla ig. vagnen, utan skjutsen, med hela sällskapet, gick rakt ner i ön där alla komnade. Det blev stor uppståndelse och det tog ju tid innan hjälpsamma människor hade hjälpt upp hästarna och de åkande, samt deras matare flaskor m. m. på det torra igen. Men de voro ju så färdiga Toria Bonnadan, och det var ju turidningen

I senare tider bliva lägen, lastbilar eller fiskens motorbåtar smyckade med lön och blommor och fick tjänstgöra, som de gamla lörensarna tidigare hade gjort.

Efter det landbefolkningen kommo hit på kråle eller morgonen, drog man sig till Gnäckbacken där man vilade ut, och smyggade upp sig lite grann efter den långa resan. På morgonen begår man sig ut till Brunnen för ett träffa bekanta, samt äta brunnsdrickningar, eller kanske för ett spärr avsmaka det hälsosamma vattnet. En hel del res kanske med någon av de många engländer, som då trafikerade ön, till Kråön. På middagen var det

alltid minst i Torgparken och mycket folk som
 åhörare, och en prä eftermiddagen samlades man på
 Gnäckelacken, ja upp till flera tusen personer.

Nöjesfältet var då beläget dels på planen ovan
 för allen som går upp till Gnäckelacken, och dels
 på planen uppe vid Batteriet, Platsen där nu vara
 de nöjesfältet är beläget, var då trädgård till ett gårde
 vars huvudbyggnad då var niverande gamla kätthä
 siktnings byran. Här på Gnäckelacken hade till den
 dag samlats alla slags kringresande tivalföretag.
 Här fanns för det mesta två karuseller, Pilkrans och
 Karlsson, vilka båda hade hästar, elefanter och bält
 stående i två rader på sina karuseller. Karusellerna
 drages på den tiden alltid med handkraft, liksom
 det stora rosetinet, vilket hade till "kajspelmästare"
 antingen repstugare Gunnarsson eller "Göme Odel", av
 hummen sköttes av humlagare Larsson eller "Kalle
 Humslagare". Då hade vi Karlsson panorama, där
 man för en 50 öring fick genom ett glas på väggen
 se de senaste "dags händelserna", t. ex. bilder från
 boerkriget, överskrifningen i Örnika osv osv. (Man
 hade inte film och radio på den tiden). Här var
 cirkus, här var jättedamier och billegusttar, trallor
 näsar, och starka karar som kunde lyfta hästar om.
 Där fanns kraftmätare där de fick betala, arbete
 och snettas, och stå med en stor klubba, för att
 få en liten trädocka, så tragt upp i luften som

alltid musik i Torgparken och mycket folk som
 åhörare, och en på eftermiddagen samlades man på
 Snäckelacken, ja upp till flera tusen personer.

Nöjesfältet var då beläget dels på planen ovan
 för allen som går upp till Snäckelacken, och dels
 på planen upp vid Batteriet, Platsen där nu vara
 de nöjesfältet är beläget, var då trädgård till städens
 vasa huvudbyggnad då var nimerande gamla kätthä
 siktnings byran. Här på Snäckelacken hade till den
 dag samlats alla slags kringresande tivalföretag.
 Här fanns för det mesta två karuseller, Pilströms och
 Karlsson, vilka båda hade hästar, elefanter och bält
 stående i två rader på sina karuseller. Karusellerna
 drages på den tiden alltid med handkraft, liksom
 det stora rosetinet, vilket hade till "kajymästare"
 antingen repslagare Gummesson eller "Leme Odel"; av
 hummen sköttes av humslagare Larsson eller "Kalle
 humslagare". På hade vi Karlsson panorama, där
 man får en 50 öring fick, genom ett glas på väggen
 se de senaste "dags händelserna"; t. ex. bilder från
 boerkriget, överskrifter i smärta osv osv. (Man
 hade inte film och radio på den tiden). Här var
 cirkus, här var jättedamier och biljejetter, trallor
 näser, och starka karar som kunde lyfta hästar m.
 Iaa fanns kraftmätare där de fick betala, arbeta
 och snettas, och stå med en stor klubba, får att
 få en liten trädocka, så tragt upp i luften som

möjligt efter en utpräglat ständigt bräda. Här fanns alla slags spelmän som spelade dagens melodier, men den mest uppskattade av alla var nog "Blinde stanton", som sjöng, dels sina egna författade visor, eller andra önskade kärleksvisor. Han hade alltid gott om åhärare kring sig, och stantarna duggade lite gämb i den slitna hatten. Längre upp på Sväckbacken fanns ju dansbanan, ända ägdes av "August" natttrösta men musiken skattes aningen av "Spel August" eller av en blind gubbe, som skötte tre instrument sjätt. Det var dragspel, krumma samt ett slags pipor, som vara fastsatta framför munnen på honom, i vilka han blåste förträffligt. (Dansbanan var då belägen på den plats där man nu brukar bränna majstolarna. Ungdomen dansade av hjärtans lust, medan de äldre, från de närbelägna bergkällarna åsaga dem. Helt kom denna dag allt som var nytt på den tiden. Bland annat minns jag man fick för en 10 åring höra den nya "talmaskinen", som var en förångare till vår tids gramofon, fast här kom ljudet från en rulle, och därifrån utgick i små gummi slangar, vilka man fick stoppa i ärona och därigenom höra musik eller sång, vilket det nu var på rullen. Allt var fröjd och gemenskap, och en del var inte bara på nöjen, som det var väl värt för, där fanns även all slags försäkring av smörgåsar, "stora över hela kistan" med stekt

sill, eller annat pålägg, (det var ej konservering på den tiden), då fanns krapptakar och pannkakor, samt en slags stora fyrkantiga pepparkakor, så kallade "Psalmlocker", samt alla slag av ihembakade karameller i "Salamadsjäsar", det märkte är "Palmasors" fabrikat, Vi får ej förglömna alla slags "läskedrycker" som serverades där. Här var försäljare av visböcker och byckabrev, präppesrätter och milda kaffar.

Här kom också en massa Italianare med sina balonger, keckballer, blåser och s. k. "näktargalar", en liten tingest som man stoppade i munnen och kunde framlocka ganska bra toner med. Dessa Italianare kommo mestadels direkt från lövmarknaderna i Hartsborna, samt stannade över på Brunnshallen. De bodde då hos "Alesius" en pers som hade ett hus andra sidan vägen, invid dåvarande repolagarebanan, och bydde ut rum till resandena.

Italianarna hade apparater med sig och så tillverkade de sina balonger i någon bad på gården. Överallt var det liv och rörelse, alla ville ha något, och många ville tjäna pengar.

Men glädje och upptåg kunde nog också gå till för långt ibland. Det hände till och med vid ett tillfälle, i slutet av 1800-talet, att då polisen skulle försöka att laga några bräddplankor i finken dessa gjorde motstånd, hörde finkens källa i en ren upp gatstenar på gatorna, och förlämba bombas

stadens borgmästare med, varför militär från Bre-
åkra, som då var lägerplats, måste efterse ändas, m
ordning var då i det närmaste återställd, och änga
fingo svåra efterräkningar och hade nog ett tråkigt
minne från den Brunnsbålen. och ästadets förflöta
Brunnsbålarne liksom, kanske några mindre slag, som
eller dyligt, men det börde nästan till ordningen på
dagen, och det klädde de ridande poliserne rätt
kvickt ut, och så var allt i sin gamla gång som för

På eftermiddagen Toria Bonnadon, var det med
anledning av lördagen, alltid aftonguds tjänst i kyrka
jag vill minnas det var kl 6 e. m. och då var alla
nåjes ordningarna på Snäckbacken stängda.

Men ett år minns jag, att under tiden det var
stängt på Snäckbacken, och Guds tjänst i kyrkan
fick någa för sig att spämma ett par oxar för
en draska, och med en i häg kott på huvudet

klädd gulbe på kuskbacken, käre från Snäck-
backen genom stan, med ett sällskap ungdomar.
Om det blev någon efterräkning för nåjesäkning
känner jag ej till.

Efter Guds tjänsten började ju nåjesfirandet
änja på Snäckbacken, men en del, i synnerhet
de äldre började ett dra sig åt hemmet, men en del
av ungdomen stannade kvar till sena kvällen, var
efter var och en reste hem i sina lördagskar, eller
på annat sätt söga sig hem. På senare tid kanske

att en del tog till tåget, eller ännu senare sin bil eller cykel, för att nästa är återkomna och återuppliva gamla minnen.

Tiderna har nu förändrats, nu firas endast andra Brunnstolen, eller som den kallas Tosia Brunnstolen men i mycket mindre skala än förr. Nu kommer det kanske inte häftan så mycket folk som förr, och inte heller så mycket tivoliordningar som då, och nu har Gnäckeboken fått konkurrenter, såsom Folkets Park och Gilneforsen m fl nöjesplatser.

Om firas Tosia Brunnstolen endast andra formen än förr, och de "stora smörgåsarna, pannkakorna och alla de andra "lättsaker" har ju också försvunnit i dessa tider.

Andra tider, andra seder.

Ronneby den 18 juli 1942

Albert Ohlsson

Tillägg

M. 8632:9.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Ronneby den 15 sept. 1942

Till

Lunds Universitets Folkminnesarkiv,

Lund.

Okad anledning av Edert v. brev, vari det vill ha vissa uplysningar om Tasia Bonnedan i Ronneby, skall jag så gott jag kan besvara några av Frågorna.

Enligt vad jag minns, berättade mina föräldrar, (födda på 18-talet men nu döda) att gästerna vid Brunnen anordnade karnevalståg. Orar med vackert smyckade karn, spända fåhöryssar, och med vackra dräkter klädda brunngäster åkte eller gick genom brunnsparken, där fäster vare anordnade. Detta skulle ha varit omkring 1870-1880 talet, men om det speciellt var Tasia Bonnedan, eller någon annan söndag kan jag ej med säkerhet bestämma.

Om ungdomen städjade sig för nya plattser på Tasi Bonnedan, kan jag ej yttra mig om, och ej heller har någon annan, trots att jag frågat många äldre personer här om inget någon kunnat minnas att så har icke. Det är städjodag bruket förekomma vet jag ej heller, men vi hade på hösten d. s. k. "Trivekan" (d 24 okt - 1 nov.) då det en dag, under nämnda tid alltid var marknad här, och mycket folk vare då församlat både tjänstefolk och husbönder. Alla slags affärer förekom och kanske städjades även en del tjänstefolk då.

Landtbefolkningen, mest de äldre, men många av ungdom

men mest ~~propparna~~, som besökte Tosia Bonnedan vara rätt ofta förr klädda med s. k. "örtakvasta". De bestod mest av Abrodd, en starkt skryddlukande väst, (även på skämt kallad "Abrams bräte"), samt lavendel eller myrta. Manfolket hade sin örtakvast, eller som den av de äldre kallades "örtakast" på bröst eller i översta knapphållet, men kvinnfolket hade mestadels sin örtakvast i handen, för ett då och då ha till hands att lukta.

Enligt äldre personers beskrifningar har Tosia Bonnedan alltid firats på ungefär samma sätt som under de senaste årens beskrifvit sätt.

Förr var det enligt äldre personers utsagor, och även under min barndom, rätt vanligt att folk besökte kyrkan 3 bönd. Kyrkobesökarna vara då klädda i sina hägtids kläder, männen rätt ofta med ~~hög~~ hög hatt, och kvinnorna svartklädda och med "silkeduk" på huvudet, psalmbok, näsduk och även rätt ofta örtakvasten i handen.

På senare tiden besöktes nog inte kyrkan så mycket av landbefolkningen på 3 böndagen som förr. Nu anordnar de frivilliga och Frälsningsarmen mestadels friluftsgudstjänster den söndagen, både på Gnäckelacken och i Gladspes och dessa Guds-tjänster kan ibland vara rätt så besökta.

Jag har nu inte mer att berätta om de framställda frågorna men kan jag stå till tjänst med några andre upplysnings skall jag gärna göra det.

Högaktningfullt
Albert Nilsson